

В. В. Ботуз, студент групи ПЗП-20-9 (*ХНУРЕ, Харків*)

Н. О. Очкурова, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

РОЛЬ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНІЙ ВІЙНІ ТИМОША ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

The Ukrainian national liberation war is an important milestone in the formation of the Ukrainian state. Many historians dwell on the figure of Bohdan Khmelnytsky, forgetting about the talented voivode and tactician – Timosh Khmelnytsky, who also influenced the course of the war.

Українська Національно-Визвольна Війна (НВВ) (1648–1676 рр.) була процесом тривалим, складним та нестабільним. Численні перипетії, що виникали постійно та раптово, потрібно було швидко та ефективно вирішувати, притому реакція мала бути як швидкою, так і зваженою. Саме через таку та багато інших особливостей постать Богдана Хмельницького і є провідною у НВВ як людини, що змогла об'єднати навколо себе чимало однодумців, здобути гетьманську булаву та зрештою відновити українську державність. Не є дивним те, що чимало інших відомих тогочасних політичних та воєнних діячів було забуто.

Одним з них був старший син Богдана, Тиміш Хмельницький. Народився майбутній наказний гетьман 16 вересня 1632 року. З 1648 (16 років) Тиміш був чигиринським сотником і разом з батьком брав участь у походах української армії в Галичину, Зборівській битві (1649), Берестецькій битві (1651) та багатьох інших, під час яких відзначився відвагою і хоробрістю. Був наказним гетьманом Війська Запорізького.

Уперше прославився (як керуючий козацькими загонами) перемогою в битві над наступаючими та переважаючими польськими силами біли гори Батога (22 червня 1652 р.) під час якої було вбито польського гетьмана коронного Мартина Калиновського.

В подальшому Богдану Хмельницькому потрібно було схилити на свій бік Молдовське князівство, що до того часу вело пропольську політику, тож подальший курс козацькі війська взяли на Молдову.

Пізніше у 1652, після здобуття українськими військами столиці Молдовського князівства Ясс та укладення українсько-молдовського союзу, з метою закріпити його Тиміш одружився на доньці молдовського господаря Василя (Василе) Лупу – Розанді (31 серпня 1652 р.). Далекоглядна комбінація цього шлюбу була наступною – в подальшому Тиміш міг претендувати на молдавський престол. Крім того, за рахунок такого шлюбу родина Хмельницьких фактично породичалася з впливовими сім'ями тогочасної

східної Європи: Радзивіллами, Конєцпольськими, Жолкевськими, Вишневецькими, Збараськими, та іншими впливовими родинами, отже Богдан Хмельницький в певному розумінні став на одному суспільному рівні з ними.

Союз України з Молдовським князівством викликав занепокоєння у трансільванського князя Юрія II Ракоці і волооського господаря Матея Бесараба, які, об'єднавшись із загонами претендента на молдовський престол канцлера (логофета) Стефана Георгіцу, розпочали війну проти Василе Лупу. Бажаючи звергнути Лупу та зробити новим господарем Молдови Георгіцу владики Трансильванії та Валахії планували підпорядкувати цю країну своїй владі. У квітні 1653 р. об'єднані сили противників Василя Лупула захопили Ясси і посадили на молдовський престол Георгіцу. Богдан Хмельницький направив на допомогу Лупу 9 тис. козаків на чолі з Тимошем.

Незважаючи на юність та недосвідченість, наказному гетьманові вдалося відігнати більш численні війська за Ясси (1–2 травня 1653 р.). У ході подальшого наступу йому вдалося захопити Сучавську фортецю (17 серпня 1653 р.), тим самим врятувавши Василя Лупу від польської облоги та закріпивши свої позиції. 21 серпня військо Георгія Штефана (Георгіцу) підійшло до Сучави і спробувало з наскоку взяти козацький табір під стінами фортеці. Ця спроба повністю провалилася, оскільки за кілька днів, що пройшли від приходу до Сучави, козаки зуміли звести сильні укріплення; почалася облога фортеці. Татари (2 тисячі), що прийшли із Тимошем, поставили умову, щоб вийти з табору, поки в них ще є коні.

Облога тривала близько двох місяців. Завдяки поміркованим діям Тиміша було відбито щонайменше 5 штурмів, козаки раз-у-раз переходили в контрнаступи. Молдовано-польсько-волоські війська втратили в кілька разів більше військ. 12 вересня 1653 р. Тимоша було поранено, а згодом він помер. У зв'язку з відсутністю будь-якого підкріплення козаки мушили укласти мир і покинути фортецю.

Тиміш Хмельницький був талановитим воєводою та полковником, умів скеровувати війська в правильному напрямку, розумівся на стратегії. Недарма Богдан Хмельницький планував з часом передати йому гетьманську булаву. Якби Тимоша не було вбито, з часом він міг би стати господарем Молдови та гетьманом України, що дозволило б поєднати ці країни, що призвело б до утворення потужної європейської держави, яка була б здатна зберегти свої кордони та розвиватися.

Література

1. Коваленко С. Хмельницький Тимофій // Україна під булавою Богдана Хмельницького. Енциклопедія у 3-х томах. – Т. 1. – К. : Стікс, 2007. 376 с.
2. Малий словник історії України / відпов. ред. В. А. Смолій. – К. : Либідь, 1997. – 464 с.